

Suliniummi suliaassanik nassuiaaneq

Suliniutip taaguutaa

Ukiuni arlalinni ilisimatuussutsikkut paasisat tunngavigalugit imigassaq pillugu politikkimut innersuussutit

Suliniutip aqqissuunneqarnera

Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik suliniummik piginnittuuvoq, taamaattorli inuit pillugit politikikkut ataqatigiissaarisartoqatigiit ataaniittunik naalackersuisoqarfinik siammasissumik suleqateqarnissamut qaaqquusivoq, tassani ukiuni arlalinni ilisimatuussutsikkut paasisat tunngavigalugit imigassaq pillugu politikkimut innersuussutit siammasissumik atuutilersinnissaat siunertaavoq.

Inuuneritta III-mi naleqqani sisamani - Inuuneritta III – 2020-2030 meeqqat inuunerinnissaat pillugu suleqatigiinnissamut Naalackersuisut periusissiaanni suliaq suliniutitut atuutilersinneqarpoq.

Meeqqat tamarmik pitsaasumik toqqissisimasumilu peroriartornissaat naleqqani sisamani pineqarpoq, tassani nakuuserfigineqarnermut kannguttaatsuliorfigineqarnermullu illersorneqarput aammalu aanngajaarniutinit tupanillu innarlerneqassanatik.

Piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu imigassaq pillugu politikkip suliarineqarnera QAMANI-mut (2023-2028) aamma Inuuneritta III (2020-2030) suliniutillu allat atuutsilernerannut tapersiivoq, tassunga ilanngullugit Qanigisariinni nakuuserartnerup akiorneqarnissaa pillugu iliuusissatut pilersaarummut (2023-2027) aamma Angajoqqaat meeqqanik sumiginnaasarnerat akiorniarlugu nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarummut (2020-2030) tapersiivoq.

Periusissiat qulaani taaneqareersut qulakkeerniarlugit naalackersuisoqarfinni assigiinnngitsuni aqutsisoqatigiinnik isumaginninnermut peqqissutsimullu suliaasaqarfiup ataani pilersitsisoqassaaq.

Aqutsisoqatigiinni uku ilaapput:

- Nike Berthelsen, Naalackersuisoqarfimmi pisortaq, Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik (siulittaasoq)
- Peter Hansen, siunnersortaaneq, Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfik
- Heidi Lindholm, Naalackersuisoqarfimmi pisortaq, Meeqqanut inuusuttunullu Naalackersuisoqarfik
- Martha Abelsen, Naalackersuisoqarfimmi pisortaq, Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut, Suliffeqarnermut Nunamullu Namminerlut Naalackersuisoqarfik
- Bjørn Tegner Bay, politidirektøri, Kalaallit Nunaanni Politiit

Aqutsisoqatigiit suleqatigiissitap ukiuni arlalinni ilisimatuussutsikkut paasisat tunngavigalugit imigassaq pillugu politikkimut periusissiornerannik aqutsinissaq akuersisarnissarlu akisussaaffigaat. Inernerit kissaatigineqartut angunissaannut aqutsisoqatigiit pingaarnertut siunertaraat. Suliassaqarfanni assigiinngitsuni suleqatigiissitap suliassanut aaqiivigininnera tapersorsorniarlugu suliap sammivianut ingerlarnganullu aalajangiussassat pingaarutillit pillugit ajornatorsiutaasinnaasut unammillernarsinnaasullu aaqiiviginissaannut Aqutsisoqatigiit peqataassapput.

Suliniut suliassaqarfanni assigiinngitsuni suleqatigiissitamit ukunannga sulisoqartunik/sinniisoqartunik kivinneqassaaq:

- Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik
- Innuttaasut Peqqissusiannik Ilisimatusarfik
- Meeqqanut Inuusuttunullu Naalackersuisoqarfik
- Isumaginninnermut, Ilaqutariinnut, Suliffeqarnermut Nunamullu Namminermt Naalackersuisoqarfik
- Ilinniartitaanermt, Kultureqarnermt, Timersornermt Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfik
- Aningaasaqarnermt Naalackersuisoqarfik
- Nunatsinni Nakorsaaneqarfik
- Allorfik
- Imigassaq Ikiaroorntullu pillugit Siunnersuisoqatigiit
- Isumaginninnermt Aqutsisoqarfik
- Politiit

Kalaallit Nunaanni Innuttaasut Peqqissusiannik Ilisimatusarfiup suliamik aqutsineq isumagisarivaa Peqqissutsimullu Naalackersuisoqarfik peqatigalugu allalluni suliaqarneq suliarlu siuariartornissaa immikkut akisussaaffigalugu. Tassunga ilanngullugu ingerlaavartumik aqutsisoqatigiinnik oqaloqatiginninneq siunersieqateqarnerlu.

Ukiuni arlalinni ilisimatuussutsikkut paasisat tunngavigalugit imigassaq pillugu politikkimut tunngatillugu suleqatigiissitaq (1), WHO-p innersuussutai aallaavigalugit, innersuussutitut missingiummik tunniussaqtassaaq; (2) innersuussutip suliarineqarnerani (3) innuttaasut, suliaqartut, namminersorlutik inuussutissarsiortut, kommunit, Inatsisartuni partiit aamma Imigassaq Ikiaroorntullu pillugit Siunnersuisoqatigiit ilaatinneqarnissaat qulakkeerniarlugu imigassamut paasiniaaqatigiinneq suleqatigiissitap pilersaarusiortugulu naammassisassavaa. Imigassamut paasiniaaqatigiinnerup saniatigut WHO-p innersuussutaa aallaavigalugu innuttaasunik nunaqqatigiinnillu siammasissumik peqataasitsinissap suliniutiginnissaa aalajangiisuusssaavoq. Taamaattumik sapinngisamik siusinnerpaamik suleqatigiissitaq, sammisaqartarnissamut pilersaarummi peqataasitsinissaq siunertaralugu, siunnersuummik ersarissumik saqqummiussissapput, tassungalu ilanngullugu imigassamut paasiniaaqatigiinnissamut pilersaarutinullu allanut tunngatillugu missingersuusaaq. Innuttaasut

akuutinneqarnissaat eqqarsaatigalugu, eqimattat Namminersorlutik Oqartussat tusagassiiviallu oqaloqatigiinnissaat siunnersuutigineqarpoq.

Suleqatigiissitaq isumasioqatigiissitap aallartisarnerani inissitsitissaaq, ukiuni arlalinni ilisimatuussutsikkut paasisat tunngavigalugit imigassaq pillugu politikkimut innersuussutini siunnersuuteqarsinnaanissaat eqqarsaatigalugu suut apeqqutit akissuteqarfigissallugit pingaaruteqarnerisut eqimattami ilaasortat isummerfigissavaat. Isumasioqatigiissitap aallartisareernerata kingorna 'Objectives Workshop'-imik taaneqartartumik WHO-mit aaqqissuunneqartartumit ataatsimiittoqassaaq. Isumasioqatigiissitap aallartisarnera tunuliaqutaralugu sulineq, suliniutip nassuiarneqarnerani erseqqissarneqassaaq Advisory Group-imiit pitsanngorsarneqarluni (ataani takuuk) inaarutaasumillu aqutsisoqatigiinniit akuerineqarluni.

Suliniutip nassuiarneqarnera aallaavigalugu, suliap ingerlanissaa qulakkeerniarlugu suleqatigiissitami sulisut naapillattaasassapput. WHO, CFG aamma PN akornganni suleqatigiinneq aallaavigalugu sulinermi najoqqutassat ineriartortinneqarsimapput, suliniummi suliasanik nassuiaaneq una aallaavigalugu suliniutip nassuiarneqarnera sinaakkuserneqarpoq.

Pisariaqartitsisoqarpat avataaniit ikiorsiisoqassaaq, tamanna assersuutigalugu suliaq tapersorsorniarlugu aningaasaqarnikkut naatsorsuutitut pisariaqartunilluunniit misissueqqissaarnernut atuuppoq. Taamatut pisoqartillugu aningaasartuutit aqutsisoqatigiit peqatigalugit isumaqatigiissutigineqarlutillu akuerineqassapput.

Taassumap saniatigut suliatigut siunnersuinermit ataatsimiititaliamik Advisory Groupimik taasamik pilersitsisoqassaaq, taakku suleqatigiissitamik siunnersuinermit ilitsersuinermillu aammalu suliatigut innuttaasunullu qanimut sammititanut tunngatillugu siunnersuinermit suliaqassapput. Ukiuni arlalinni ilisimatuussutsikkut paasisat tunngavigalugit imigassaq pillugu politikkip iluani, suliasaqarfiit akimorlugit suleqatigiissitap siunnersuutini suliaqarnerani paasisimasaqassuseqarnissaq, siunnersuunissaq immikkullu ilisimasaqarnissaq Advisor groupip siunertara.

Advisory Group ukunannga sulisoqarpoq/sinniisoqarpoq:

- WHO Europe
- ICC Health Steering Committee
- MIO
- UNICEF
- Meeralerisut nuna tamakkerlugu suliallit
- Ernisussuortut nuna tamakkerlugu suliallit
- Innuttaasut Peqqissusiannik Ilisimatusarfik
- minnerpaamik kommunini sinniisut marluk pisortatut akisussaaffillit
Isumaginninnermi pisortat isumasioqatigiittarfiannit toqqarneqassapput

Suliassaqarfiit akimorlugit suleqatigiissitap qaammat allortarlugu siunersuisoqarnissaamulluunniit pisariaqartitsisoqarnerani Advisory Group-i ataatsimiinnissamut aggersartassavaa.

Allatseqarfiup ingerlanneqarnera

Innuttaasut Peqqissusiannik Ilisimatusarfiup Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik peqatigalugu, suliassaqarfiit akimorlugit suleqatigiissitamut, aqutsisoqatigiinnut Advisory Group-imullu allattoqartitsineq suliarisarpa. Suliassaq taanna ataatsimiinnissamut aggersaanermik imaqarpoq, ilaatigut ininik inniminniineq ataatsimiinnernullu nerisaqartitsineq, atortussanik nassiussineq ataatsimiinnerullu aallartinnginnerani ullormut oqaluserisassanik nassiussineq taamatullu ataatsimiinnernut uppernarsaatit imaqarniliangorlugit ataatsimiinnerniluunniit immiussangorlugit.

Suliniuteqarnermi siunertaq

Ukiuni arlalinni ilisimatuussutsikkut paasisat tunngavigalugit imigassaq pillugu politikkimut toqqammaviliisussamut innersuussutit suliarineqarnissaat, suliniutip pingaarnertut siunertaa. 2023-mi upernaakkut Inatsisartut ataatsimiinneranni Nalaakkersuisut suliassamik matuminnga (UPA2023/67) suliassinneqarnerat suliniuteqarnermi aallaaviuvoq.

Meeqqat ilaqutariinni aanngajaarniutininik atornerluisoqarfiusuni peroriartunnginnissaannik aamma inooriaatsimik ajortumik kingornussisarnerup kipitinneqarnissaanik qulakkeerinninnissamut tunngasunut, innersuussutit qitiutinneqarnissaat anguniarneqarpoq.

Aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu naatsorsuinerit innersuussutini ilanngunneqassapput.

Innuttaasut, suliaqartut, inuussutissarsiortut, kommunit, innersuussutit suliarineqarneranni Inatsisartut aamma Imigassaq Ikiaroorartullu pillugit Siunnersuisoqatigiit peqataatinneqassapput.

Suliaqarnermi peqataasunik attuumassuteqartunik peqataatitsineq septemperi 2024-mi imigassamut paasiniaaqatigiinnermi pissaaq.

Innersuussutit inatsisartut 2025-mi upernaakkut ataatsimiinnissaannut agguanneqartussangorlugi katersorneqassaaq.

Inuiaqatigiit imigassamik innarlerneqannginnissaat innersuussutit siunertaraat.

Suliniuummi suliassaqarfiit qitiutinneqartut aamma suliniutip imaa

Suliniut sisamanik suliassaqarfinnik qitiutitaqarpoq (jf. FM2023/67), innersuussutit, imigassaq inummut, ilaqutariinnut inuiaqatigiinnullu qanoq sunniuteqartarnersoq patajaatsumik ilisimasatigut tunngavinnik tunngaveqarnissaannik siunertaqarput. Taamatuttaarlu WHO malillugu ilisimatuussutsikkut paasisat aallaavigalugit, suliniutit sorliit inuiaqatigiit imigassamik innarlerneqannginnerussutigissaneraat.

Qitiutinneqartut sisamat tassaapput:

Uppernarsaatit - Innersuussutit WHO-p ilisimatuussutsikkut paasisai tunngavigalugit imigassaq pillugu politikki suliarineqassapput taamatullu issittumi nunat immikkoortuisa misilittagaat uppernarsaataallu pisariaqartut aallaavigalugit.

Meeqqat qitiutillugit Innersuussutit meeqqat ilaqutariinni aanngajaarniutinik atornerluisoqarfiusuni peroriartunnginnissaannik aamma qanoq ililluta inooriaatsimik ajortumik kingornussisarnerup kipitinneqarnissaanik suliniutinik immikkut ukkataqartoqarnissaanik qulakkeerinnissapput. Politikkip meeqqat illersornissaannik qitiutitaqassaaq ernguttarnermillu pinaveersaartitsilluni.

Aningaasaqarneq - Innersuussutit, suliniutini naammassisanik atuutilersitsinermi aningaasatigut allaffissornermilu kinguneqaatissanut^[1] naatsorsukkanik imaqaassaaq.

Peqataasitsineq - Innuttaasut, suliaqartut, namminersorlutik inuussutissarsiortut, kommunit Inatsisartunilu partiit aamma imigassaq Ikiaroorartullu pillugit Siunnersuisoqatigiillu Innersuussutit suliarineqarneranni peqataatinneqassapput. Peqqissutsimik siammarterinermit knr innuttaasunik kiffartuussinissaanut isumaqatigiissut aallaavigalugu kommunip sumiiffimmi nunaqqatigiit siunnersuisoqatigiivi aqutigalugit peqataasitsineq pisinnaavoq, taamatuttaarlu innuttaasunut paasissutissiinikkut oqallitsitsinikkullu.

Pingaarnertut naatsorsuutigisat

Innersuussutini pingaarnertut naatsorsuutigisat tassaavoq, ukiuni arlalinni ilisimatuussutsikkut paasisat tunngavigalugit imigassaq pillugu politikkimik sulinermi uku aallaavigalugit iliuusissatut siunnersuusiortoqassasoq:

- Inuiaqatigiinni imigassamik atuinermi kingunerluutinik aningaasartuutinillu takunnissinnaaneq.
- Ilisimatuussutsikkut paasisat pitsaanerpaat tunngavigalugit, suliniutit imigassamik atuinermik annikillisisinnaasoq innarlernissamullu pinaveersaartitsisinnaasoq. Tamatumani WHO-p ilisimatuussutsikkut paasisat tunngavigalugit imigassaq pillugu politikkimut innersuussutai.
- Innuttaasut, suliaqartut, namminersorlutik inuussutissarsiortut, kommunit, Inatsisartunilu partiit aamma imigassaq Ikiaroorartullu pillugit Siunnersuisoqatigiit misilittagaannik isiginnittariaasaannillu peqataasitsineq.
- Innersuussutit aallartinneqarneri piviusunngortinnissaanullu aningaasat atornerqartussat naatsorsorneqarnerat.

Piffissamut pilersaarut naleqqallu pingaarnerit

Sammisat	Piffissaq
	2023
Core Team pilersinneqarnera (WHO/CFG/PN)	Septemberi
WHO-pulaarnera (Teknisk mission)	Novemberi
Concept Note – missingiut	Decemberi
	2024
Suliniuummi suliassanik nassuiaanerup akuerineqarnera taamatullu Concept Note PN-imit aqutsisoqatigiinnillu nutartigaq.	Aprili
Suliassaqarfii akimorlugit suleqatigiissitamik, aqutsisoqatigiinnik Advisory Group-imillu pilersitsineq.	Aprili
Suliassaqarfii akimorlugit suleqatigiissitamut ulloq ataaseq pikkorissartitsineq	Aprili
Aallarnisaataasumik isumasioqatigiinneq	14.-16. maj
Objectives Workshop	5. og 11. juni
Imigassamut pillugu paasiniaaqatigiinnissamut pilersaarusioreq	Aprili/September
Innersuussutinut missingiummik sananissaq	Maj/Juni
Innersuussutinut missingiutip nutserneqarnissaa	Juni/Juli
Imigassaq pillugu isumasioqatigiinneq	18.+19. september
Pikkorissarnermi isummersuutit, innersuussutinut missingiummut ilanngunneqassapput	Oktober
Innersuussutit nutserneqarneri	Novemberi
Tusarniaaneq	Decemberi
	2025
Aaqqitassat kingullit innersuussutini ilanngunneqassapput	Januari/Februari
Isummersuutini tusarniaanermilu akissutit nutserneqarneri	Martsi
Ukiuni arlalinni ilisimatuussutsikkut paasisat tunngavigalugit imigassaq pillugu politikkimut innersuussutinut tunngatillugu nassuiaatip Inatsisartunut agguanneqarnera.	Aprili

Aningaasaqarneq

Sulineq aallaaviatigut inuit isumalluutaasut aallaavigalugit naammassineqassaaq, taakkulu peqataasut tamarmik suliniuummut ilanngunnissaannut periarfissaqarput.

Taassuma saniatigut imigassamut paasiniaaqatigiisitsineri peqataatitsiniarnermilu sulineri aningaasartuutaasunut missingersuutinut takussutissiamik sanasoqassaaq.

Taassuma saniatigut innersuussutit aallartinneqarneri, piviusunngortinnissaanut, attuumassuteqartunullu misissueqqissaarnermi aningaasanut atorneqartunut naatsorsuineri aamma aningaasartuuteqarnissaaq naatsorsuutigineqassaaq.

Center for Folkesundhed 2024-mi sulinera, Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfiup Statens Institut for Folkesundhed-illu, SDU akornanni misissueqqissaarluni sulinermi isumaqatigiissut aallaavigalugu ingerlanneqarpoq.

WHO suliniummut attuumassutilinnik assigiinngitsunik ilinniartitsinissamik kiffartuussinissamillu neqerooruteqarpoq, tassani suliniummut suliaqarnermut saniatigut aningaasaliisoqarnissaa piumasaqaataavoq Ikiorsiissutit taakku Concept Note WHO-meersumi itinerusumik nassuiarneqarlutillu akilersorneqarnikuupput.

Ulloq

Nuuk, 1. marts 2024 (Nutartigaq, 21. maaji 2024)